

ZINĀTNES DZĪVE

III CĒSU ARHEOLOĢIJAS KONFERENCE CĒSĪS

2016. gada 31. martā notika Cēsu kultūras un tūrisma centra rīkota konference, kas kopš 2013. gada kļuvusi jau par tradīciju reizi gadā apvienot dažādu pētniecības jomu pārstāvjus un iepazīstināt klausītājus ar Cēsu viduslaiku pilij un pilsētas vēsturei veltītiem referātiem. Konference notika Cēsu Jaunās pils konferenču zālē, un to atklāja Cēsu muzeja vadītājs Gundars Kalniņš.

Līdzšinējo Cēsu arheoloģijas konferenču referāti tika balstīti galvenokārt uz Cēsu viduslaiku pils izrakumos iegūto arheoloģisko materiālu, bet šajā konferencē tika ietverti arī citi neatņemami Cēsu vēstures un pilsētas ainavas simboli. Konferenci atklāja arheoloģes Zigrīdas Apalas (LU Latvijas vēstures institūts) stāstījums par vendu dzīvesvietu – Riekstu kalnu un ar to saistītajiem jaunākajiem atklājumiem pilskalna apdzīvotības un datēšanas jautājumos. Arheologs Oskars Ušpelis (SIA “Arheoloģiskā izpēte”) iepazīstināja ar 2015. gada arheoloģisko izrakumu sezonā gūtajiem atradumiem un atklājumiem vendu kapulaukā pie Cēsu dzelzceļa stacijas. Konstatēto apbedījumu vidū izcēlās jaunas vendu meitenītes apbedījums, kura senlietas nodotas restauratoriem, bet kaulu materiāls nosūtīts radioaktīvā oglekļa datējumiem ar mērķi noteikt precīzu apbedīšanas laiku. Uzmanību saistošas bija arī izteiktās hipotēzes par apbedījuma ierīkošanas laiku un veģētāciju kapulauka tuvumā, vadoties pēc veikto augsnes un putekšņu analīžu rezultātiem. Antropoloģes Gunitas Zariņas (LU Latvijas vēstures institūts) referāts bija veltīts apbedījumiem Cēsu Sv. Jāņa baznīcas kapsētā, kur, spriežot pēc osteoloģiskā materiāla izvērtējuma rezultātiem, visdrīzāk apbedīti vācu izcelsmes iedzīvotāji. Konferences pirmo daļu noslēdza Gundars Kalniņš (Cēsu Vēstures un mākslas muzejs), iepazīstinot klausītājus ar nereti nepelnīti uzmanībai garām paslidējušiem Cēsu Sv. Jāņa baznīcā izstādītajiem vēstures avotiem – kapa plāksnēm, uzskatāmi pierādot, cik daudz informācijas iespējams gūt to detalizētā un kompleksā izpētē.

Konferences otrās daļas uzmanības centrā bija Cēsu pils – gan tās arheoloģiskais, gan arhitektoniskais materiāls. Artūrs Tomsons (Latvijas Nacionālais vēstures muzejs) savā ziņojumā pieskārās zirga bruņu atradumiem Cēsu pilī, vienlaikus sniedzot informatīvu pārskatu par šī specifiskā bruņojuma sastāvdaļu atradumiem arī citu laika posmu un reģionu arheoloģiskajā un ikonogrāfiskajā materiālā. Turpretī kalējs Edvards Puciriuss (OŪ “Nirks”) prezentēja interesantu referātu par Cēsu pils izrakumos iegūtajām muguras bruņām un to izgatavošanas tehnoloģijām. Kā savas jomas profesionālis un starptautiski atzīts bruņu repliku meistars, referents detalizēti aprakstīja konkrēto muguras bruņu replikas izgatavošanas posmus, lietotās kalšanas tehnikas un to specifiku, vienlaikus norādot uz hronoloģiski atbilstošiem līdzīgu bruņu elementiem no kolekcijām citviet Eiropā. Otrās daļas noslēgumā arhitekts Ilmārs Dirveiks (SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”) aizrāva klātesošos ar referātu par Cēsu pils viduslaiku tualetēm, izvērtējot gan iegūtās arheoloģiskās, gan arhitektoniskās liecības un īpaši izceļot izbūvi līdzās pils mestra zālei.

Konferences trešo daļu aizsāka Mārtiņš Kuplais (Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs), kura referāts bija veltīts Cēsu pils ziemeļu torņa pagraba izrakumos atrasto darbarīku un iedzīves priekšmetu etnogrāfisko paralēļu meklēšanai. Konferenci noslēdza arhitekts Artūrs Lapiņš (SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”) ar referātu par Cēsu pils aizsardzības spējām 16. gadsimta pirmajā pusē, iepazīstinot klātesošos ar Cēsu pils aizsardzības sistēmas raksturojumu, pils aizsardzībai paredzētajiem ieročiem un noslēgumā – ar pils apšaudes laukumu modelēšanas rezultātiem.

Konferences izskaņā Gundars Kalniņš vadīja diskusiju daļu un pēc tās izteica īpašu pateicību Ievai Kalniņai un Alenam Opoļskim par atbalstu konferences organizēšanā. Konferences rīkotāji – Cēsu Vēstures un mākslas muzeja darbinieki – bija ne vien profesionāli noorganizējuši referātu sesiju norisi, bet arī sarūpējuši kuplajam klausītāju lokam patīkamu pārsteigumu. Konferences ietvaros tika atklāta ekspresizstāde, kurā bija apskatāmi nupat kā no Lietuvas Mākslas muzeja Prana Gudina restaurācijas centra darbnīcas atvestie, savulaik Cēsu viduslaiku pils arheoloģiskās izpētes laikā atrastie konservētie priekšmeti – zirglietas, bruņojums, sadzīves priekšmeti un tekstilijas. Līdzās konservētajiem senlietu oriģināliem bija aplūkojamas kalēja

Edvarda Pucirusa pēc Cēsu viduslaiku pils arheoloģiskajos izrakumos atrastajām bruņām darinātās rekonstrukcijas un Gunas Zomeres veidotie ādas apavu atdarinājumi.

Novēlot organizatoriem izturību un līdzekļus arī nākamgad rīkot šo bagātīgi apmeklēto konferenci, jāizsaka cerība par tās norisi plašākās telpās, jo interesentu loks šajos gados tā sakuplojis, ka Cēsu Jaunās pils konferenču zāle šim mērķim kļuvusi jau par mazu.

Eduards Plankājs

STARPTAUTISKA LU LVI ETNOGRĀFU EKSPEDĪCIJA SALDUS NOVADA JAUNAUCES, RUBAS UN VADAKSTES PAGASTOS

Latvijas Universitātes akadēmiskās attīstības projektu ietvaros no 2016. gada 4. līdz 8. jūlijam Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta (LU LVI) etnologi realizēja starptautisku projektu “**Latvijas–Lietuvas pierobežas etnogrāfiskā izpēte**”, t.i., etnogrāfisko ekspedīciju Saldus novada Rubas un Vadakstes pagastos. Jāpiebilst, ka šī bija pirmā etnogrāfu ekspedīcija šajos pagastos.

Etnogrāfisko ekspedīciju prakse Latvijas vēstures institūtā pastāv jau no 1947. gada līdz ar etnogrāfijas nodaļas izveidi, bet mūsdienās – sakarā ar Latvijas pievienošanos UNESCO Konvencijai par kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu un Latvijā atdzimstošo interesi par kultūras mantojuma saglabāšanu, tradicionālo amatu un prasmju pārmantošanu, kā arī kaimiņu kultūru ietekmēm pierobežā – svarīgi turpināt un pilnveidot etnogrāfisko materiālu vākšanas, saglabāšanas un zinātniskās interpretācijas praksi. Sakarā ar nenovēršamo paaudžu maiņu aktuāla ir arī jaunās paaudzes pētnieku sagatavošana, tāpēc šī gada zinātniskās ekspedīcijas viens no galvenajiem uzdevumiem bija etnogrāfiskā materiāla vākšanas darbā ievadīt topošos zinātniekus (bakalauru, maģistru un jauno doktoru).

Projektu “Latvijas–Lietuvas pierobežas etnogrāfiskā izpēte” vadīja LU LVI vadošā pētniece Dr. hist. Aija Jansone, ekspedīcijas dalībnieces: jaunā doktore Ieva Pīgozne, bakalaure Eva Liepiņa,